

Ольга Клепікова

докторка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри економічного права
та економічного судочинства
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5166-215x>
Research ID: rid49425
klepikova@ukr.net

УДК 346.7

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

АНОТАЦІЯ. Статтю присвячено ролі економічного законодавства у повоєнний період. Розкрито поняття економічної системи, її ступеневий характер трансформації та передумови входження до систем вищого рівня. Наведено окремі аргументи на користь першочергового значення правового регулювання, яке спрямовано на розвиток економічних відносин, а також підсилення ролі економіки задля досягнення стратегічного курсу держави. Наголошується на тому, що розвиток суспільних відносин залежить від стабільного функціонування економічної системи. Нині економічна система України перебуває на етапі динамічного структурного розвитку та модернізації, вона пройшла етап свого становлення та перебуває на етапі інтеграції до європейської економічної та світової економічної систем. У статті аналізуються окремі питання економічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом, а також положення Національної економічної стратегії на період до 2030 р. Окреслення концепції правового регулювання економічних відносин, вироблення відповідних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства та формулювання окремих теоретичних висновків запропоновано з огляду на змістовний характер категорій: економічна діяльність, галузь економіки, економічна система, економічні відносини, економічне законодавство. Запропоновано авторське визначення економічної системи як функціонально і структурно визначеного утворення, що об'єднує галузі економіки, характеризує національний рівень правової організації, якому властиві законодавче визначення мети, завдань і напрямів функціонування, консолідація суб'єктів, які забезпечують функціонування, використання майна та відповідної інфраструктури. Авторка вважає, що економічна система матеріалізує та об'єднує види економічної діяльності через їх відособлення на галузевому рівні. Відтак галузі економіки є підсистемами, функціонування яких забезпечується завдяки здійсненню однорідних видів економічної діяльності. Сукупний результат функціонування економічної системи формується за допомогою показників роботи всіх підсистем. Усі галузі економіки разом забезпечують структурованість економічної системи нашої держави за предметною ознакою. Економічне законодавство може бути визначено як система нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини, що виникають у зв'язку із функціонуванням економічної системи України. З огляду на наведене, пропонується до системи економічного законодавства відно-

сити “галузеві” інститути, представлені нормативно-правовими актами, які регулюють суспільні відносини, що виникають у зв’язку із функціонуванням тієї чи іншої галузі економіки.

Ключові слова: господарське право; господарське законодавство; господарська (економічна) діяльність; економічні відносини; галузь економіки; економічна система; економічне законодавство; співробітництво України та Європейського Союзу; Національна економічна стратегія.

Кожна держава має свою економіку, яка дає змогу охарактеризувати рівень розвитку суспільних відносин і визначити стратегічний курс задля подальшого стабільного функціонування та забезпечення потреб суспільства. Якщо об’єктом вивчення є сукупність економічних явищ і процесів держави, то прийнято говорити про функціонування економіки загалом, національну економічну систему. Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв’язку із функціонуванням економічної системи України. Предметом дослідження є господарсько-правові проблеми функціонування економічної системи України.

Мета дослідження полягає у загальному окресленні концепції правового регулювання економічних відносин, виробленні відповідних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства та формулювання окремих теоретичних висновків.

Загальнотеоретичні проблеми правової системи, господарської системи та державного регулювання господарської діяльності, які становлять доктринальне підґрунтя для розроблення проблематики правового регулювання відносин, що виникають у зв’язку з функціонуванням економічної системи, досліджували відомі українські вчені – О. Беяневич, А. Бобкова, О. Вінник, Р. Джабраїлов, Д. Задихайло, О. Зайчук, Г. Знаменський, М. Кравець, В. Мамутов, Н. Оніщенко, О. Подцерковний, Г. Пронський, В. Устименко, В. Щербина та ін.

В економічній літературі наголошується на тому, що предметом економічної теорії є дослідження відносин між людьми, які виникають у процесі суспільного виробництва, у взаємозв’язку із проблемою ефективного використання виробничих ресурсів. З огляду на це виокремлюють: мікроекономіку (економічні процеси на рівні окремо взятого підприємства); макроекономіку (дослідження законів функціонування економіки країни в цілому); глобальну (світову) економіку (вивчення проблем формування та росту міжнародних економічних зв’язків, створення та перспективи розвитку світової системи господарства). Загальновизнано, що людство не може існувати, не виробляючи певні матеріальні блага і послуги та не споживаючи їх. Проте процес виробництва може відбуватись у конкретній, історично визначеній суспільній формі. Така форма відбиває, з одного боку, рівень розвитку суспільного поділу праці, що, своєю чергою, визначає структуру й організаційну побудову продуктивних

сил суспільства, а з другого – ступінь зрілості економічних відносин між людьми в суспільстві, форми економічних зв'язків між ними в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання результатів виробництва. Таким чином, економічна система будь-якої країни світу працює з метою задоволення існуючих у суспільстві на цей час потреб. Задоволення потреб відбувається через виробництво товарів та послуг, яке неможливе без застосування необхідних для цього ресурсів. Економічне зростання не вирішує суперечність між потребами і ресурсами. Річ у тому, що потреби зростають швидше за можливості їх задовольнити. Ресурси час від часу виявляються недостатніми із погляду нових можливостей виробництва і нового рівня потреб суспільства. Таким чином, зростаючі потреби виступають як рушійні сили економічного розвитку суспільства. Потреби поділяють на індивідуальні, колективні та суспільні. Відповідно, носієм індивідуальних потреб є окрема людина (індивід), яка відчуває необхідність в отриманні їжі, одягу, житла, інформації тощо. Колективні потреби виникають там, де у певної кількості людей існують спільні інтереси. Це можуть бути потреби в отриманні прибутку від спільної економічної діяльності. Суспільні потреби – це потреби у гарантуванні національної безпеки країни (потреба у збройних силах, органах внутрішніх справ і т. ін.), у розробленні та втіленні у життя економічних і соціальних програм розвитку суспільства¹. Наведена характеристика макроекономіки дає змогу зробити висновок про те, що йдеться про механізм функціонування економічної системи держави, а за наслідками функціонування об'єктивно можна оцінити стан її розвитку, зокрема й відносно інших держав.

Національна економіка кожної країни складається з різноманітних галузей, кожна з яких має свої, притаманні лише їй, специфічні особливості господарської діяльності. Водночас ці галузі між собою тісно пов'язані і взаємозумовлені. Економічні відносини між ними і всередині них будуються на основі загальних принципів і моделей господарської діяльності, мають одні і ті ж соціально-економічні наслідки, однаково позначаються на житті як суспільства загалом, так і кожного його члена. Саме ці відносини формують економічне середовище, становлять систему економічних законів і закономірностей, які обумовлюють поведінку всіх господарюючих суб'єктів як на мікро-, так і на макрорівнях і цим самим виражають логіку економічного життя². Вважаємо, що сукупний результат функціонування економічної системи формується за допомогою показників роботи її підсистем, галузей економіки, як результат діяльності всіх суб'єктів господарювання. Задля виокремлення ролі підсистем

¹ В Предборський (ред), *Економічна теорія: підручник для вузів* (Кондор 2003) 11–2, 38–9, 50.

² В Федоренко (ред), *Основи економічної теорії: підручник* (2-ге вид, Алерта 2007) 6.

і зосередження уваги на діяльності окремих суб'єктів господарювання, доцільно використовувати поняття “мікроекономіки”.

Становлення економічної системи України пов'язується із проголошенням незалежності України. У Декларації про державний суверенітет України³ проголошено економічну самостійність України, відповідно до якої вона самостійно визначає свій економічний статус і закріплює його в законах.

У Конституції України⁴ проголошено економічний курс держави. Ідеться про підтвердження європейської ідентичності Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України. Відповідно до ст. 13 держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. У статті 17 йдеться про забезпечення економічної безпеки як найважливішої функції держави. У статті 42 наголошується, що держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності, не допускаються зловживання монополієм становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Задля утвердження економічної самостійності в Україні було ухвалено Господарський кодекс України (далі – ГК України)⁵, а також значну кількість законів, які регулюють різні види господарської діяльності: “Про страхування”⁶, “Про транспорт”⁷, “Про ринок електричної енергії”⁸, “Про регулювання містобудівної діяльності”⁹, “Про інноваційну діяльність”¹⁰ та багато інших.

Питання розвитку економічної системи пов'язується із розвитком суспільних відносин. У літературі наголошується на тому, що розвиток людського суспільства відбувається на основі виробництва матеріальних і духовних благ, інших цінностей, а їхня сукупність забезпечує умови життєдіяльності членів суспільства. У процесі розвитку і функціонування суспільного виробництва між його членами виникають економічні відносини, задовольняються потреби та реалізуються економічні інтереси, діють економічні закони. Конкретно-історична сукупність економічних законів визначає економічну систему суспільства, склад її

³ Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>> (дата звернення: 11.04.2023).

⁴ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>> (дата звернення: 11.04.2023).

⁵ Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>> (дата звернення: 11.04.2023).

⁶ Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 11.04.2023). Втрапить чинність 1 січня 2024 р.

⁷ Про транспорт: Закон України від 10 листопада 1994 р. № 232/94-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 11.04.2023).

⁸ Про ринок електричної енергії: Закон України від 13 квітня 2017 р. № 2019-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>> (дата звернення: 11.04.2023).

⁹ Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>> (дата звернення: 11.04.2023).

¹⁰ Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>> (дата звернення: 11.04.2023).

елементів і специфічні риси. Це свідчить про те, що економіка будь-якого суспільства являє собою системний об'єкт, певну систему. З економічного погляду економічна система – це форма конкретизації історично визначеної сукупності взаємопов'язаних елементів економіки, які мають ознаки цілісності, інтегративних властивостей і відносно замкнутості. Кожна економічна система розвивається та функціонує на основі певної сукупності елементів, які її становлять та утворюють єдине ціле. Саме у контексті економічної системи прийнято визначати економічні відносини – відносини, які виникають між членами суспільства в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних і нематеріальних благ¹¹. Наведений підхід широко розкриває предметну складову економічної системи, залишаючи поза увагою питання про роль органів державної влади та суб'єктів господарювання для розвитку економіки, тобто суб'єктну складову. Враховуючи те, що традиційно зміст предмета господарського права визначається поняттями “організація” та “здійснення господарської діяльності”, окреслення економічної системи через визначення ролі наведених суб'єктів, вважаємо концептуально логічним.

Нині економічна система перебуває на етапі динамічного структурного розвитку та модернізації. Підписання 21 березня 2014 р. і подальше набрання чинності Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію)¹² стало підставою для реалізації європейського економічного курсу та подальшої розбудови економіки нашої держави.

Досягнення певних економічних цілей у кожній країні залежить від економічних умов в інших держав-членах. Несприятлива економічна ситуація в одній країні призводить до скорочення імпорту з інших держав-членів спільного ринку, які також від цього потерпають. Якщо існуватиме сприятлива економічна ситуація в будь-якій країні-учасниці, то вона позитивно впливає на економіку інших країн, які, водночас, позитивно впливають на неї¹³.

Розділ V Угоди про асоціацію висвітлює питання економічного та галузевого співробітництва. Стосовно макроекономічного співробітництва наголошено, що Україна та ЄС сприяють процесу економічних реформ через співробітництво у напрямі покращення розуміння основоположних принципів функціонування їхніх економік, а також формулювання і реалізації ринкової економічної політики. Україна докладає максималь-

¹¹ Федоренко (н 2) 41–2.

¹² Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text> (дата звернення: 11.04.2023).

¹³ В Муравйов (ред), *Європейське право: право Європейського союзу: підручник*, кн. друга: *Матеріальне право Європейського союзу* (Ін Юре 2015) 9.

них зусиль для побудови функціонуючої ринкової економіки та поступового наближення своєї політики до політики ЄС. Так, у ст. 343 визначені ключові принципи макроекономічного співробітництва України та ЄС:

- 1) принцип макроекономічної стабільності;
- 2) принцип збалансованості державних фінансів;
- 3) принцип платіжного балансу.

Умови співробітництва передбачають усіяку комунікацію з економічних питань. Зокрема, це стосується такого:

- обмінюватися інформацією щодо макроекономічних показників і перспектив, а також щодо стратегій розвитку;
- разом аналізувати економічні питання, що становлять спільний інтерес, зокрема заходи економічної політики та інструменти для її імплементації, наприклад, методи економічного прогнозування і опрацювання документів стратегічної політики з метою посилення можливостей України у формуванні політики, яка відповідатиме принципам і практиці ЄС;
- обмінюватися досвідом у сфері макроекономіки;
- співробітництво також включає обмін інформацією щодо принципів і функціонування Європейського економічного та валютного союзу.

Наведене свідчить про те, що економічна система України поступово інтегрується до економічних систем вищого рівня, а саме європейської економічної та світової економічної систем. На думку О. Стефанішиної, завдяки Угоді про асоціацію ми досягаємо всеосяжної економічної та правової сумісності з ЄС. Це – шлях до створення дійсно ринкової економіки в Україні, яка є неодмінною умовою економічного зростання та посилення конкурентоспроможності українських виробників, особливо малого та середнього бізнесу¹⁴. Угода про асоціацію є, без перебільшення, наймасштабнішим пакетом домовленостей в історії незалежної України. Економічна частина Угоди тією чи іншою мірою охоплює основні сфери та галузі економіки. Сам факт узгодження Сторонами такого різнопланового за змістом і кількістю взаємних домовленостей сукупності дій є свідченням того, що Україна та ЄС мають серйозний намір не тільки перевести співпрацю на якісно новий рівень, а й суттєво наблизити економічну систему України до економічної системи Євросоюзу на основі взаємної лібералізації, передусім руху товарів, капіталів і послуг, гармонізації підходів і принципів, на яких будуються галузеві політики та системи регулювання виробничо-комерційної діяльності¹⁵.

Задля реалізації положень Угоди про асоціацію Постанова Кабінету Міністрів України затвердила “Національну економічну стратегію на

¹⁴ О Стефанішина, ‘Шість років виконання Угоди про асоціацію з ЄС: що маємо і що далі?’ (*Українська правда*, 25.06.2021) <<https://www.pravda.com.ua/columns/2021/06/25/7298366>> (дата звернення: 11.04.2023).

¹⁵ О Бетлій, М Риженков, К Кравчук та інші, *Економічна складова Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління* (Альфа-ПІК 2014) 13.

період до 2030 року”¹⁶. Ця Стратегія визначає довгострокову економічну мету, принципи і цінності, “червоні лінії”, ключові напрями економічного розвитку та за кожним із 20 напрямів (переважно за галузями економіки) – стратегічні цілі, шляхи їх досягнення з урахуванням наявних і потенційних викликів і бар’єрів, а також основні завдання державної економічної політики та цільові індикатори на період до 2030 р.

Стратегія передбачає поетапне досягнення мети щодо підвищення рівня добробуту населення. Першочерговим етапом є формування конкурентоспроможних умов для бізнесу та інвестицій, а також відновлення довіри до державних інститутів. Це дасть змогу перемогти у конкуренції за капітал на світовому ринку та, як результат, залучити інвестиції для модернізації секторів економіки. Трансформовані та високопродуктивні сектори економіки зможуть ефективно конкурувати на міжнародному ринку товарів і послуг з іноземними державами, що сприятиме зростанню податкових надходжень до бюджету та доходів населення.

Стратегія визначає такі орієнтири, принципи та цінності в економічній політиці:

- 1) європейська та євроатлантична інтеграція (реалізація стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та в Організації Північноатлантичного договору);
- 2) декарбонізація економіки (підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії, розвиток циркулярної економіки та синхронізація із ініціативою “Європейський зелений курс”);
- 3) ефективна цифрова сервісна держава та компактні державні інститути (розвиток цифрової економіки як одного із драйверів економічного зростання України);
- 4) правова держава (“недоторканна приватна власність”);
- 5) верховенство права (дотримання верховенства права під час реалізації державної політики);
- 6) захищеність прав усіх суб’єктів права власності;
- 7) нетерпимість корупції (запобігання та протидія будь-яким проявам корупції);
- 8) економічна свобода (“підприємець – основа економіки”);
- 9) вільна і чесна конкуренція, рівний доступ для бізнесу;
- 10) розвиток підприємництва, інновацій і талантів;
- 11) безбар’єрний рух капіталу на території України;
- 12) інституційна спроможність (“держава, що здатна забезпечити розвиток”);

¹⁶ Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>> (дата звернення: 11.04.2023).

13) прагматичність, суб'єктність у визначенні напрямів економічного розвитку;

14) національна безпека завдяки партнерствам та інвестиціям; та інші.

Стратегія також визначає низку неприпустимих кроків, заборонених напрямів руху, що є критичними перепонами для розвитку економіки (“червоні лінії”), а саме:

- 1) припинення структурних реформ;
- 2) збільшення зарегульованості бізнесу;
- 3) зростання податкового навантаження;
- 4) невиконання Угоди про асоціацію;
- 5) монополізація конкурентних ринків;
- 6) недобросовісне використання економічних стимулів;
- 7) відступ від реформування недорозвинутих ринків;
- 8) неправомірне використання бюджетних коштів;
- 9) втрата кредитоспроможності та зниження кредитних рейтингів держави;
- 10) зменшення прозорості управління державною власністю; та інші.

Отже, економічна система – це функціонально і структурно визначене утворення, що об'єднує галузі економіки, характеризує національний рівень правової організації, якому властиві законодавче визначення мети, завдань і напрямів функціонування, консолідація суб'єктів, які забезпечують функціонування, використання майна та відповідної інфраструктури. Економічна система матеріалізує та об'єднує види господарської (економічної) діяльності через їх відособлення на галузевому рівні. Відтак галузі економіки є підсистемами, функціонування яких забезпечується завдяки здійсненню однорідних видів господарської (економічної) діяльності. Економічне законодавство може бути визначено як система нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини, що виникають у зв'язку з функціонуванням економічної системи України.

Здійснення послідовної державної політики, спрямованої на європейський та євроатлантичний курс, побудова відносин із новими центрами тяжіння, створення сприятливого бізнес-клімату, розвиток підприємництва та підтримка експорту, залучення інвестицій та розвиток ринків капіталу, розвиток внутрішнього споживання та інші механізми дадуть змогу посилити економічну позицію нашої держави та стануть чинниками зростання економіки у період повоєнного відновлення.

Задля реалізації державою стратегічної економічної політики потрібно мати структуроване та вдосконалене економічне законодавство. У теорії господарського права однією з правових форм державного регулювання економіки визначено нормативне регулювання. Це регулювання означає встановлення правил здійснення господарської діяльності¹⁷. В економіч-

¹⁷ В Щербина, В Резнікова (ред), *Господарське право (Загальна частина): підручник* (Ліра-К 2021) 30.

ній літературі зазначають, що здійснюючи правове забезпечення господарської діяльності, держава визначає правила “економічної гри” і слідкує за їх дотриманням¹⁸. Заслужує на підтримку висновок про те, що норми господарського права регулюють господарські відносини з метою забезпечення раціонального й ефективного функціонування економіки¹⁹.

Визначення економічного законодавства може бути обґрунтоване у контексті з'ясування предметної складової економічної системи. Враховуючи наведене, предметна складова вказує на взаємозв'язок між категоріями “господарська (економічна) діяльність” і “галузь економіки”. Наведене нами ототожнення господарської та економічної діяльності не слід вважати помилковим. Наводячи аргумент про неоднакове визначення у законодавстві (господарської діяльності – у ГК України, економічної діяльності – у КВЕД), їх змістовне навантаження є однаковим, воно дає змогу говорити про ефективність функціонування нашої економічної системи. Господарська діяльність, визначена у ГК України, не позбавлена економічного значення, її доктринальне визначення з огляду на те, що вона є суспільно корисною діяльністю, є достатнім підтвердженням. Також слід акцентувати на тому, що за результатами здійснення всіх видів господарської (економічної) діяльності формуються показники роботи галузей економіки й економічної системи загалом. Враховуючи тенденцію осучаснення, перспективи подальшої однозначності на користь саме категорії “економічна діяльність”, можуть бути реалізовані через внесення відповідних змін до законодавства.

Функціональну роль галузі економіки неможливо представити без видів господарської (економічної) діяльності, які входять до її складу. Теоретично ми маємо справу з виокремленням однорідних, схожих за родовими ознаками, видів господарської (економічної) діяльності. Назва галузі по суті є родовою ознакою, відповідно до якої розмежовуються види господарської (економічної) діяльності. Зазначимо, що всі галузі економіки разом забезпечують структурованість економічної системи нашої держави за предметною ознакою. З огляду на наведене до системи економічного законодавства слід віднести так звані “галузеві” інститути, представлені нормативно-правовими актами, які регулюють суспільні відносини, що виникають у зв'язку з функціонуванням тієї чи іншої галузі економіки.

Поняття і роль економічного законодавства можуть бути окреслені також відповідно до категорії “господарські відносини”. В юридичній літературі запропоновано чимало висновків про те, що господарські відносини регулюють відносини у сфері економіки²⁰. Існує думка, що

¹⁸ О Отрошко, *Основи економічної теорії: макроекономічний аспект: навчальний посібник* (Знання 2006) 53.

¹⁹ О Віхров, *Правове регулювання господарських відносин в окремих сферах і галузях економіки: навчальний посібник* (Юрінком Інтер 2017) 8.

²⁰ Щербина, Резнікова (н 17) 65.

в ринкових економіках предметом регулювання є приватні економічні відносини, які забезпечуються встановленням балансу інтересів і відносин різних учасників ринку та соціальною справедливістю. На думку О. Безуха, у господарському праві немає ототожнення господарських відносин з ринковими, хоча апіорі в ринковій економіці господарські відносини повинні бути ринковими²¹. Цей аргумент потребує уточнення з огляду на те, що ринкову економіку визначають у зв'язку із виокремленням типу економічної системи, як правило, з метою зіставлення з іншим типом економічної системи – командною економікою. Інше питання, що згідно зі ст. 1 ГК України предмет регулювання становлять відносини у сфері господарювання. Певною мірою визначення сфери господарювання пояснюється тим, що основні категорії, які отримали закріплення у ГК України, становлять надбання науки господарського права, вони є результатом кропіткої, послідовної й довготривалої роботи вчених над розробкою категорійного апарату. Сьогодні наука господарського права може запропонувати не менш важливі наукові здобутки, але слід взяти до уваги той факт, що вони сягають інших горизонтів. Питання про економічні відносини нині є предметом наукової дискусії. На нашу думку, визначення економічних відносин має бути узгоджене з наведеними вище категоріями економічної системи: “галузь економіки”, “економічна діяльність”, “економічне законодавство”.

Роль економічного законодавства пов'язується із розвитком суспільних відносин, функціонуванням економічної системи держави, носить беззаперечний характер з огляду на мету правового регулювання.

Висновки. Аналіз економічного законодавства дає змогу зробити важливі висновки, оскільки висвітлює рівень розвитку суспільних відносин у державі і становить фундамент правового регулювання, зумовлений подальшою динамікою розвитку суспільних відносин у державі. Відтак вирішальна й впливова роль економічного законодавства має привести до основної мети правового регулювання, осучаснення різних видів суспільних відносин, зокрема й земельних, цивільних, фінансових тощо.

Економічне законодавство у повоєнний період має зарекомендувати себе як конструктивна правова категорія, увібрати роль регулювання економічних відносин, суспільних відносин, що виникають у зв'язку з функціонуванням економічної системи України, враховуючи мету й основні завдання на сучасному етапі розвитку та забезпечуючи правове регулювання галузей економіки.

²¹ О. Безух, ‘Удосконалення розуміння господарських відносин в умовах ринкової економіки’ в *Перші наукові читання пам'яті професора Пронської Грацієлли Василівни: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції* (Поєдинок В, Вавженчук С ред, Талком 2021) 22–3.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Betliy O, Ryzhenkov M, Kravchuk K, Kravchuk V, Kosse I, Hal'ko S, Naumenko D, Movchan V, Burakovskyy I, Kuznetsova H, *Ekonomichna skladova Uhody pro Asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YES: naslidky dlia biznesu, naseleattia ta derzhavnoho upravlinnia* (Alfa-PIK 2014) (in Ukrainian).
2. Otroshko O, *Osnovy ekonomichnoi teorii: makroekonomichni aspekt: navchalnyi posibnyk* (Znannya 2006) (in Ukrainian).
3. Vikhrov O, *Pravove rehuliuвання hospodars'kykh vidnosyn v okremykh sferakh i haluziakh ekonomiky: navchalnyi posibnyk* (Yurinkom Inter 2017) (in Ukrainian).

Edited books

4. Fedorenko V (red), *Osnovy ekonomichnoi teorii: pidruchnyk* (2-he vyd, Alerta 2007) (in Ukrainian).
5. Muraviov V (red), *Yevropeiske pravo: pravo Yevropeiskoho soiuzu: pidruchnyk, kn. druha: Materialne pravo Yevropeiskoho soiuzu* (In Yure 2015) (in Ukrainian).
6. Predborskyi V (red), *Ekonomichna teoriia: pidruchnyk dlia vuziv* (Kondor 2003) (in Ukrainian).
7. Shcherbyna V, Rieznikova V (red), *Hospodarske pravo (Zahalna chastyna): pidruchnyk* (Lira-K 2021) (in Ukrainian).

Conference papers

8. Bezukh O, 'Udoskonalennia rozuminnia hospodarskykh vidnosyn v umovakh rynkovoyi ekonomiky' v *Pershi naukovi chytannia pamiati profesora Pronskoi Hratsielly Vasylivny: Zbirnyk materialiv mizhnarodnoyi nauko-vo-praktychnoi konferentsii* (Poyedynok V, Vavzhenchuk S red, Talkom 2021) (in Ukrainian).

Websites

9. Stefanishyna O, 'Shist rokiv vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu z YES: shcho maiemo i shcho dali?' (*Ukrainska pravda*, 25.06.2021) <<https://www.ppravda.com.ua/columns/2021/06/25/7298366>> (in Ukrainian)

Olga Klepikova

THE ROLE OF ECONOMIC LEGISLATION IN THE POST-WAR PERIOD

ABSTRACT. The article is devoted to the role of economic legislation in the post-war period. The concept of an economic system, its step-by-step transformation and the prerequisites for entering higher-level systems are revealed. Separate arguments are given in favor of the primary importance of legal regulation, which is aimed at the development of economic relations, as well as strengthening the role of the economy in order to achieve the strategic course of the state. It is emphasized that the development of social relations depends on the stable functioning of the economic system. Currently, the economic system of Ukraine is at the stage of dynamic structural development and modernization, it has passed the stage of its formation and is at the stage of integration into the European economic and

world economic systems. The article analyzes individual issues of economic cooperation between Ukraine and the EU, as well as provisions of the National Economic Strategy for the period up to 2030. The outline of the concept of legal regulation of economic relations, the development of relevant recommendations for the improvement of legislation and the formulation of separate theoretical conclusions are proposed in view of the meaningful nature of the categories: economic activity, economic sector, economic system, economic relations, economic legislation. The author's definition of the economic system is proposed as a functionally and structurally defined entity that unites the branches of the economy, characterizes the national level of legal organization, which is characterized by the legislative definition of the purpose, tasks and directions of operation, the consolidation of entities that ensure the operation, use of property and the corresponding infrastructure. The author believes that the economic system materializes and unites types of economic activity by separating them at the sectoral level. Therefore, branches of the economy are subsystems, the functioning of which is ensured by the implementation of homogeneous types of economic activity. The aggregate result of the functioning of the economic system is formed at the expense of performance indicators of all subsystems. All branches of the economy together ensure the structuring of the economic system of our country according to the subject. Economic legislation can be defined as a system of normative legal acts that regulate social relations arising in connection with the functioning of the economic system of Ukraine. In view of the above, it is proposed to refer to the system of economic legislation "industry" institutions, represented by normative legal acts that regulate social relations arising in connection with the functioning of one or another branch of the economy.

KEYWORDS: economic law; economic legislation; economic activity; economic relations; economic sector; economic system; economic legislation; cooperation between Ukraine and the EU; National Economic Strategy.